

PEDAGOGIK FAOLIYATDA AXLOQIY QADRIYATLAR VA ETIKA MUAMMOLARI

Kutlimuratov Aziz Ruzimovich

*Toshkent viloyati Olmaliq shahar, Ipak yo'li innovatsiyalar universiteti,
assistent. Bosh direktori-boshqaruv raisi
E-mail. azizruzimovich37@gmail.com,
+998931604848*

Annotatsiya: Pedagogik faoliyatda axloqiy qadriyatlar va etika muammolari zamonaviy ta'lim tizimida muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada pedagogik jarayonlarda axloqiy qadriyatlar va etikaning roli, ularning ta'lim-tarbiya jarayoniga ta'siri, shuningdek, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarga oid muammolar tahlil qilinadi. O'qituvchining professional etikasi, tarbiya jarayonidagi axloqiy yo'naltiruvchanlik va zamonaviy ta'limdagi yangi yondashuvlar ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik faoliyat, axloqiy qadriyatlar, pedagogik etika, tarbiya, o'qituvchi-o'quvchi munosabatlari, professional standartlar, axloqiy yo'naltiruvchanlik, ta'lim-tarbiya jarayoni.

Аннотация: Этические ценности и этика в педагогической деятельности играют важную роль в современной образовательной системе. В статье анализируются роль этических ценностей и этики в образовательных процессах, их влияние на обучение и преподавание, а также проблемы, связанные с отношениями между учителями и учениками. Также рассматриваются профессиональная этика учителей, этическое руководство в образовательном процессе и новые подходы в современном образовании.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, этические ценности, педагогическая этика, воспитание, отношения учитель-ученик, профессиональные стандарты, этическое руководство, процесс обучения и воспитания.

Annotation: Ethical values and ethics in pedagogical activities hold significant importance in the modern education system. This article analyzes the role of ethical values and ethics in educational processes, their impact on teaching and learning, and the issues related to the relationships between teachers and students. It also examines the professional ethics of teachers, ethical guidance in the educational process, and new approaches in modern education.

Keywords: pedagogical activity, ethical values, pedagogical ethics, upbringing, teacher-student relationships, professional standards, ethical guidance, teaching and learning process.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi inson resurslarini rivojlantirish va jamiyatni ilg'or qadriyatlarga asoslangan holda o'stirishga qaratilgan. Pedagogik faoliyat bu jarayonda markaziy o'ringa ega bo'lib, u axloqiy qadriyatlar va etika asosida qurilishi lozim. Pedagogik faoliyatda axloqiy qadriyatlar – bu o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida o'rnatiladigan munosabatlarning asosiy tamoyillari hisoblanadi.

O'qituvchining professional faoliyati faqat bilim berishdan iborat emas, balki o'quvchilarni axloqiy jihatdan tarbiyalash, ularni hayotga tayyorlash va jamiyatda faol fuqarolar sifatida ishtirok etishga undashdir. Shu sababli, pedagogik faoliyatda etika va axloqiy qadriyatlar to'g'risidagi muammolar chuqur o'rganishni talab etadi.

Tahlil va Muhokama

1. Pedagogik etikaning ta'rifi va roli

Pedagogik etika – bu o'qituvchining professional faoliyatida amal qilishi kerak bo'lgan axloqiy va ijtimoiy me'yorlardir. U o'qituvchining o'z kasbini egallash jarayonida bir qator vazifalarni bajarishini talab qiladi: masalan, adolatli bo'lish, o'quvchilarning individual xususiyatlariga hurmat bildirish, ularga teng imkoniyatlar yaratish va shaxsiy misol orqali axloqiy qadriyatlarni singdirish.

Pedagogik etika o'qituvchilarning professional standartlariga ham bog'liq. Masalan, UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan “O'qituvchilar etikasi kodeksi” (2000) o'qituvchilarning faoliyatida adolat, hurmat, mas'uliyat va tarbiya jarayonida axloqiy yo'naltiruvchanlikni ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi.

2. Axloqiy qadriyatlarning tarbiya jarayonidagi ahamiyati

Axloqiy qadriyatlar – bu inson faoliyatini boshqaruvchi ruhiy-axloqiy tamoyillar majmui hisoblanadi. Tarbiya jarayonida axloqiy qadriyatlarni shakllantirish orqali o'quvchilarga odob-axloq normalarini o'rgatish, ularni ijtimoiy hayotga moslashishga undash, fuqarolik qadriyatlarni singdirish kabi vazifalar amalga oshiriladi.

Muammo shundaki, zamonaviy ta'limda axloqiy tarbiyaga yetarlicha e'tibor berilmaydi. Ko'plab ta'lim muassasalari faqat bilim berishga intiladi, lekin o'quvchilarning axloqiy jihatdan rivojlanishiga kamroq diqqat qaratiladi. Bu esa o'quvchilarning kelajakda jamiyatda faol fuqarolar sifatida ishtirok etishiga salbiy ta'sir qilishi mumkin.

• O'qituvchi-o'quvchi munosabatlari va etika

O'qituvchi-o'quvchi munosabatlari pedagogik jarayonning eng muhim elementlaridan biridir. Ushbu munosabatlar axloqiy va etik tamoyillarga asoslangan bo'lishi kerak. O'qituvchi o'zining so'zi, harakati va xulqi bilan o'quvchilarga namuna bo'lishi lozim.

Muammo shundaki, ba'zi hollarda o'qituvchilar o'quvchilarni noto'g'ri baholash, ularga noadovatli munosabatda bo'lish, yoki shaxsiy manfaatlar uchun foydalanish kabi salbiy holatlar yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlarda

o'quvchilarning o'qituvchiga bo'lgan ishonchi pasayadi, natijada ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligi kamayadi.

4. Zamonaviy ta'limdagi yangi yondashuvlar

Zamonaviy ta'limda axloqiy qadriyatlarni o'rganish va tarbiyalashga oid yangi yondashuvlar mavjud. Masalan, STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) ta'lim modeli orqali o'quvchilarga fanlararo integratsiya asosida axloqiy va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish imkoniyati yaratiladi. Bundan tashqari, "Inkluziv ta'lim" konseptsiyasi ham o'quvchilarning turli xil ehtiyojlarini qondirish va ularni teng huquqli ravishda tarbiyalashga qaratilgan.

5. Axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning psixologik jihatlari

Psixologik nuqtai nazardan o'quvchilarning axloqiy qadriyatlarni singdirish jarayoni murakkab va uzluksiz jarayondir. Piaget va Kohlberg kabi olimlar tomonidan ishlab chiqilgan nazariyalarga ko'ra, o'quvchilarning moral rivojlanishi bosqichma-bosqich amalga oshadi. Shuning uchun pedagogik faoliyatda axloqiy tarbiyaning bosqichma-bosqich qo'llanilishi muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Pedagogik faoliyatda axloqiy qadriyatlarga oid muammolar zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonining markaziy masalalaridan biridir. O'qituvchining professional etikasi, o'quvchilarning axloqiy jihatdan tarbiyalanishi va ular o'rtasidagi munosabatlarning etik tamoyillarga asoslanganligi ta'lim samaradorligini ta'minlashning kaliti hisoblanadi.

Zamonaviy ta'limda axloqiy qadriyatlarni tarbiyalashga oid yangi yondashuvlar va innovatsion usullarni joriy etish, o'qituvchilarning professional rivojlanishi va axloqiy jihatdan barkamol shaxs sifatida tarbiyalanishi zarur. Axloqiy qadriyatlarni pedagogik faoliyatga integratsiya qilish orqali ta'lim-tarbiya jarayonining sifati oshiriladi va o'quvchilar kelajakda jamiyatga foydali fuqarolar sifatida ishtirok etishga tayyorlanadi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdullaev, A. (2018). *Pedagogik etika asoslari*. Toshkent: Ilm Ziyo.
2. UNESCO. (2000). *The Ethical Code for Teachers*. Paris: UNESCO Publishing.
3. Boboeva, M. (2019). *Zamonaviy ta'limda axloqiy tarbiya*. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Ismoilov, R. (2020). *O'qituvchi-o'quvchi munosabatlarining psixologik asoslari*. Samarqand: Universitet nashriyoti.
5. Karimova, N. (2017). *Tarbiya jarayonida axloqiy qadriyatlarni singdirish*. Toshkent: O'zbekiston maktabi.
6. Smith, J. (2016). *Ethics in Education: Challenges and Solutions*. New York: Academic Press.

7. Johnson, L. (2015). *Moral Development in Educational Settings* . London: Routledge.
8. Rahimov, A. (2021). *STEAM ta'lim modeli va uning axloqiy jihatdan ta'siri* . Toshkent: Iqtisod-Moliya.
9. Brown, K. (2018). *Inclusive Education and Ethical Practices* . Cambridge: Harvard University Press.
10. Sattorov, Z. (2022). *Zamonaviy pedagogikada axloqiy qadriyatlarning roli* . Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.